

Varhaislapsuuden kielen ja itsesäätelyn kehitys, sekä niiden keskinäinen yhteys

Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma
Kandidaatintutkielma
Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, Rauma

Laatija:
Minna Forsvik

13.5.2026
Rauma

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede, Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Minna Forsvik

Otsikko: Varhaislapsuuden kielen ja itsesäätelyn kehitys, sekä niiden keskinäinen yhteys

Ohjaaja: Yliopistonlehtori Timo Ruusuvirta

Sivumäärä: 21 sivua

Päivämäärä: 13.5.2026

Kielen ja itsesäätelyn kehityksen tiedetään olevan laajoja aiheita, jotka liittyvät suuresti etenkin varhaislapsuuden ajanjaksoon. On tiedossa, kuinka itsesäätelyn kehitykseen vaikuttaa vuorovaikutussuhteet sekä muut aikuisen ohjauksen ymmärtämiseen liittyvät tekijät. Kuitenkaan selkeitä tai laajoja tuloksia näiden kehityksen osa-alueiden välisistä suorista yhteyksistä ei ole, joka on mahdollistanut kiinnostuksen heräämisen tämän tutkielman tekemiseksi.

Tämän kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli löytää ja saada uusia näkökulmia kielen ja itsesäätelyn välisiin yhteyksiin. Tutkielman lähteenä painotettiin vertaisarvioituja teoksia ja tutkimuksia, joissa käsiteltävä asia painottui mahdollisimman vahvasti käsiteltävien asioiden väliseen yhteyteen ilman ulkoisia tekijöitä. Tutkielmaa tehtäessä huomioitiin myös teoksia ja tutkimuksia, jotka käsitelivät ainoastaan toista osa-aluetta sekä osa-alueiden välistä yhteyttä myös ulkoisen tekijän kanssa.

Käytettyjen aineistojen ja tutkielman pohjalta voidaan todeta kielen ja itsesäätelyn kehitysten välillä olevan useita erilaajuisia yhteyksiä niin kielen kehityksestä itsesäätelyn kehitykseen, kuin myös itsesäätelyn kehityksestä kielen kehitykseen. Tämä vahvistaa ajatusta ja merkitystä siitä, kuinka tärkeää on tukea varhaislapsuudessa niin lapsen kielen kehitystä, kuin myös tukea ja ohjata lapsen itsesäätelyn kehittymistä.

Avainsanat: Itsesäätely, Kielen kehitys, Varhaislapsuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Kielen kehitys	6
2.1	0–5 kk kehitys	6
2.2	6 kk–2 v kehitys	7
2.3	3–4 v kehitys	7
3	Itsesäätelyn kehitys	9
3.1	0–5 kk kehitys	9
3.2	6 kk–2 v kehitys	10
3.3	3–4 v kehitys	10
4	Yhteys	12
5	Pohdinta	15
	Lähteet	17
	Liitteet	19
	Liite 1. Kielenkehitys varhaislapsuudessa	19
	Liite 2. Itsesäätelyn kehitys varhaislapsuudessa	21

1 Johdanto

Varhaislapsuudessa lapsen kasvussa ja kehityksessä tapahtuu paljon asioita lyhyessä ajassa, suhteutettuna kehityksen laajuuteen. (Pulkkinen ym., 2023) Likhar ym. (2023) määrittelee varhaislapsuuden ajanjaksoksi syntymästä 8. ikävuoteen saakka. Tässä kirjallisuuskatsauksessa käsitellään ikäväliä syntymästä 4. ikävuoteen. Ensimmäisten kolmen ikävuoden aikana aivojen muokkautuvuus on huomattavan suurta ja tähän liittyen oppiminen sekä asioiden omaksuminen on alttiuden kautta nopeaa. Kehittyminen sekä oppiminen ovat aina yhteydessä eri konteksteihin. Tällä tarkoitetaan ympäristöjä, jotka ovat lapsen elämässä laajasti läsnä, esimerkiksi koti- tai päiväkotiympäristöt vuorovaikutussuhteineen. (Pulkkinen ym., 2023) Varhaislapsuuden tapahtumien, kokemusten sekä kehitykseen liittyvät asioiden vaikutukset voivat näkyä pitkälle elämään, koko elämänkaaren ajalle (Likhar ym., 2022).

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kielen kehityksen sekä itsesäätelyn kehityksen vaiheiden lisäksi selvittää, ilmeneekö kielen ja itsesäätelyn välillä yhteyksiä aiemmissa teoksissa tai tutkimuksissa. Vilkka (2024) mainitsee kuvailevan kirjallisuuskatsauksen pyrkivän lähtökohtaisesti selvittämään, mitä aiheesta ja siihen liittyvistä käsitteistä sekä niiden välisistä yhteyksistä tiedetään. Kuvailevassa, tai toisin mainittuna narratiivisessa, kirjallisuuskatsauksessa lähteiden etsintä ei ole jäsenneltyä tai tarkkaan rajattua, josta tätä menetelmää onkin laajasti kritisoitu (Vilkka, 2024). Tässä kyseisessä kirjallisuuskatsauksessa on käytetty 20 eri lähdettä, jotka keskittyvät joko kielen tai itsesäätelyn kehitykseen tai niiden väliseen yhteyteen.

Kielen kehittymisen taustalla on sekä lapsen aivotoiminnan kehittyminen että lapsen ja ympäristön kiinteä vuorovaikutus. Jokaisen lapsen kielen kehitys on yksilöllistä ja normaalin kehityksen skaala on laaja verrattaessa lasten välisiä taitoja. Kielen kehityksessä on monia eri muotoja sekä rakennetasoja, jotka muodostavat laajan kokonaisuuden. (Siiskonen ym., 2014) Kielen kehitys on merkittävä osa lapsen yleistä kehitystä ja se luo pohjaa tuleville vuorovaikutustaidoille (Opetushallitus, 2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022) mainitaan kielen kehityksen osa-alueiksi vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellisen muistin ja sanavarannon sekä kielitietoisuuden. Tässä kirjallisuuskatsauksessa pyritään käsittelemään mahdollisimman laajasti kielen kehityksen eri tekijöitä lähdekirjallisuuden sekä ikävaiheiden mukaisesti.

Montroy ym. (2016) määrittelee itsesäätelyä kykynä toteuttaa ja tarvittaessa muuttaa omaa käyttäytymistään, jotta henkilö saavuttaisi päämääränsä. Itsesäätelyä voidaan lähestyä monista eri näkökulmista, esimerkiksi lapsen työskentelytaitojen tarkastelun tai ohjeiden noudattamisen sekä suunnitelmallisen toiminnan kautta (Aro, 2014). Itsesäätely on mainittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022) sekä oppimisen alueessa 'Kasvan, liikun ja kehityn', sekä laaja-alaisen osaamisen osa-alueessa 'Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot', molemmissa itsesäätely liitetään ryhmässä toimimiseen ja siihen, kuinka siihen tulee tarjota aikuisen toimesta apua. Näiden mainintojen pohjalta voidaan huomata, kuinka itsesäätely liittyy lapsen kasvuun ja kehitykseen, sekä muiden kanssa vuorovaikutuksessa toimimiseen aikuisen tuen avulla.

Aro (2014) huomioi itsesäätelyä tarkastellessaan vuorovaikutuksen merkityksen lapsen itsesäätelyn määrittelyssä ja kehityksessä. Hän myös lisää lapsen kyvyn ilmaista tunteitaan ja yhteisten sääntöjen noudattamisen itsesäätelyn käsitteen määrittelyyn. Tämän myötä voidaan pohtia, kuinka vahvasti kielen kehitys vaikuttaa itsesäätelyn kehittymiseen. Kuitenkin lapsella on valmiuksia toimia eri itsesäätelyyn liittyvissä toiminnoissa, ennen kuin omaa kykyä käyttää kieltä ohjaamisen välineenä tai ohjata omaa itsesäätelyään puheensa kautta (Aro & Laakso, 2011).

2 Kielen kehitys

Kielen kehitys on monivaiheinen ja moniulotteinen prosessi, joka on keskeinen yleisen kehityksen kannalta. Niemitalo-Haapola ym. (2020) kirjoittavat teoksessaan ”Lapsen puhe ja kieli kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa arjen tilanteissa”. Tämä viittaa arjen vuorovaikutustilanteiden merkitykseen, sekä siihen, kuinka tietoisia vanhemmat ja lasten kanssa työskentelevät ovat tarvittavista vuorovaikutusmalleista, jotka tukevat kielenkehitystä (Niemitalo-Haapala ym., 2020).

Korpilahden ym. (2010) mukaan kielen kehitykseen liittyvä oppiminen alkaa jo sikiöaikana, joka painottuu kuulojärjestelmän valmiuksiin. Nämä valmiudet oppia rytmillismelodisia kokonaisuuksia, jotka voivat olla monimutkaisiakin, hyödyntävät äidin puheeseen leimautumista ja kiinnostusta puheeseen. Ilman kyseistä kiinnostusta, myöhäisempi puheen oppiminen voi olla haastavaa, sekä jäädä vajavaiseksi. Myös Välimaa ja Haapala (2020) mainitsevat kohtuun erottuvan etenkin äidin puheesta sävelkulkua, painotuksia sekä rytmiin liittyviä piirteitä.

2.1 0–5 kk kehitys

Siiskonen ym. (2014) kirjoittaa vastasyntyneen ensimmäisten ääntelyiden olevan vegetatiivisia, eli tahdottomia, kuten esimerkiksi haukottelu ja yskiminen. Näiden lisäksi vastasyntyneen itku on reflektorista, eli automaattista ja heijastavaa. Pulkkinen ym. (2023) mainitsee vastasyntyneellä olevan valmiuksia puheen vastaanottamiselle sekä erottaa kuulemastaan puheesta muista äänistä erottuvia ominaisia piirteitä. Tämän kautta lapsi herkistyy ensimmäisten kuukausien aikana omalle, ympäristössään puhuttavalle kielelle, jolloin merkityksellisten piirteiden erottelu kehittyy eteenpäin (Pulkkinen ym., 2023).

Myös Välimaa ja Haapala (2020) tuovat esille vastasyntyneen kuulojärjestelmän erottelukyvyn. Sikiöaikana muodostuneet kuulomuistijäljet sävelkuluista ja muista puheen ominaispiirteistä muodostavat synnynnäisen erottelukyvyn, joka luo perustaa tulevaa puhutun kielen oppimista varten (Välimaa & Haapala, 2020).

Ensimmäisten kuukausien kielenkehityksen vaihetta kutsutaan usein kujerteluvaiheeksi jota seuraa laajennusvaihe (Korpilahti ym., 2010). Ensimmäiset ääntelyt kehittyvät hiljalleen äänneitä muistuttaviksi, usein vokaalipainotteisesti (Siiskonen ym., 2014). Kahden kuukauden

iässä refleksinen ääntely vaihtuu kujerteluksi ja nauruksi, joka taas neljän kuukauden iässä saa rinnalleen äänen ääriominaisuuksien kokeilun, esimerkiksi kiljahdukset sekä ärjymiset (Kunnari & Savinainen-Makkonen, 2004).

2.2 6 kk–2 v kehitys

Puolen vuoden jälkeen lapsella alkaa jokelteluvaihe (Korpilahti ym., 2010), joka sisältää tavun kaltaisia sarjoja, jotka muodostuvat yhdenlaisista tai erilaisista konsonanteista ja vokaaleista (Niemitalo-Haapala ym., 2020).. Ensimmäisenä tässä vaiheessa on kanoninen jokeltelu ja 11 kuukauden iässä varioiva jokeltelu (Kunnari & Savinainen-Makkonen, 2004). Lapsi pyrkii myös kontaktiin muiden kanssa ja käyttää ilmaisuna eleitä (Siiskonen ym., 2014)

Vuoden iässä alkaa ensisanojen kausi, joka kestää lähemmäs toisen ikävuoden loppua (Korpilahti ym., 2010). Tällöin ilmi tulee ensisanat ja jokellus alkaa muistuttamaan puhetta, sanavaraston kartutus on vielä tällöin hidasta, mutta lapsi saattaa yrittää osallistua eri äännähdyksillä keskusteluihin (Feldman, 2019). Puolentoista vuoden iän jälkeen lapsi alkaa yhdistellä sanoja yksinkertaisiksi lauseiksi, jotka muodostuvat yleensä ydinsanasta sekä lapsen sanavarastoon kuuluvasta sanasta, jolla lapsi saa tavoittelemansa asian ilmaistua (Siiskonen ym., 2014).

2-vuotiaana on meneillään systemaattisen fonologisen kehityksen kausi, joka kestää jopa viidennelle ikävuodelle (Korpilahti ym., 2010). Sanavarasto laajenee etenkin alkuvaiheessa suuresti ja lauseiden rakentaminen kehittyy. Kahden vuoden ikäisen puheen aikamuoto on preesens, joka on tulosta sen hetken kognitiivisesta kehitystasosta. Välittömät tilanteet ja havainnot ovat tässä vaiheessa vielä voimakkaasti lapselle hallitsevia, joka näkyy juurikin puheen aikamuodossa.

2.3 3–4 v kehitys

Kolmevuotiaana aikana lapsen puheen tuottaminen kehittyy etenkin taivutusmuotojen käytön osalta, jolloin puheessa esiintyy verbien eri aikamuotoja sekä eri sijamuotoja. (Pihlaja & Viitala, 2018) Kolmevuotiaalla alkaa esiintymään enemmän adjektiiveja sekä niiden vertailuasteita, vaikkakin ilmaisumuodot voivat olla lapsen itse kehittämiä (Siiskonen ym., 2014).

4-vuotiaan puheessa löytyy esineiden paikkaa ja sijaintia osoittavia ilmaisuja. Lapsi vertaa nämä ilmaisut ja etenkin paikan määreet lähtökohtaisesti itseensä, josta hän kehittää määreitä enemmän yleiskielen mukaisiksi ja monipuolisemmiksi. (Siiskonen ym., 2014)

Neljävuotiaana lapsen tuottama puhe on helposti ymmärrettävissä ja lapsi tuottaa jo monipuolisia lauseita sekä kykenee kuvailemaan että vertailemaan asioita. Myös lapsen kielellinen tietoisuus lisääntyy tässä vaiheessa. (Pihlaja & Viitala, 2018)

3 Itsesäätelyn kehitys

Sainio, Pajulahti ja Sajaniemi (2020) tuovat itsesäätelyn käsitteen esille mielen malttamisen ja toiminnan jarruttamisena, etenkin tilanteissa, joissa lapsi kokee välttämätöntä toiminnan tarvetta. (Sainio ym., 2020) Aro (2011) määrittelee itsesäätelyä hieman rajallisemmin ihmisen kyvyksi säädellä toimintaansa kolmessa itsesäätelyn ulottuvuudessa: emootioiden, käyttäytymisen sekä kognitiivisen toiminnan alueilla. Itsesäätely on siis sekä sisäistä että ulkoista säätelyä, joka kehittyy neurobiologisen kehityksen rinnalla ja lomassa. Sisäistä säätelyä on tunteiden, ajattelun sekä havainnoinnin säätely, kun taas ulkoinen säätely näkyy toiminnan säätelyssä. (Sainio ym., 2020)

Biologisesti itsesäätely tapahtuu aivorungossa ja limbisessä järjestelmässä. Tarkemmin tutkittuna itsesäätelyyn vaikuttavat osat ovat manteliumake, hippokampus sekä accumbens-tumake, ns. mielihyvakeskus. Myös isoaivoissa etuotsalohkossa tapahtuu itsesäätelylle merkittävää toiminnanohjausta. Etuotsalohko kehittyy hitaasti, jopa 20–30 vuoden ikään saakka. Itsesäätelyn kehittyminen on siis nivoutunut keskushermoston kehittymiseen. (Sainio ym., 2020) Yleisesti voidaan todeta laajalti koko aivorakenteen osallistuvan itsesäätelyyn, varhaisemman kehityksen (aivorunko) osista kehittyneempiin osiin (aivokuoren etuotsalohko) saakka (Aro & Laakso, 2011).

3.1 0–5 kk kehitys

Ensimmäisen puolen vuoden aikainen kehitys itsesäätelyssä näkyy alkeellisten toimintavalmiuksien esiintymisenä sekä synnynnäinen temperamentti ohjaa pienen vauvan käyttäytymistä. Tässä vaiheessa lapsen itsesäätely vaatii laajalti aikuisen apua. (Sainio ym., 2020) Pieni vauva pyrkii rauhoittamaan itseään sekä hakeutumaan itselleen sopivaan uni-valverytmiin, sekä etsii uusia virikkeitä itsensä aktivointiin, näin vauvan itsesäätely näkyy jo varhaisessa vaiheessa (Aro & Laakso, 2011).

Vanhemman tarjoamat tutut rutiinit sekä ympäristön samankaltaisuudet tyynnyttävät vauvaa. Jo varhain lapsi myös pyrkii havaitsemaan alkeellisia syy-seuraussuhteita, jotta pystyisi ennakoimaan tulevia tapahtumia. Tämän vuoksi on tärkeää, että tapahtumat toistuvat mahdollisimman samankaltaisina, jolloin lapsi saa turvallisuuden tunnetta tapahtumien ennakoitavuudesta. (Aro, 2014)

3.2 6 kk–2 v kehitys

Ensimmäisen vuoden aikana vauvalla on jo orastavaa kykyä noudattaa muiden ohjeita, tämä on sen jälkeen havaittavissa, kun lapsi pystyy lopettamaan toimintansa tai muuttamaan sitä ohjeiden perusteella, vanhemmille tämä voi näyttäytyä ns. tottelevaisuutena. (Aro & Laakso, 2011) Ensimmäisen elinvuoden aikana lapsi oppii, että voi itse tehdä asioita, mutta omien kykyjen arviot ovat usein vääriä, hallinnan sekä osaamisen rajojen puutteen vuoksi (Aro, 2014).

Vuoden iässä itsesäätely on kehittynyt tarkkaavuuden ylläpidon sekä itsenäisen käyttäytymisen osalta eteenpäin. Tämän ikäisen lapsen itsesäätely on edelleen suuresti perustuvainen aikuisen antamaan säätelytukeen ja on pääasiassa ulkoisten asioiden säätelyä. (Sainio ym., 2020) Taaperoiässä lasta alkaa kiinnostamaan mm. säännönmukaisuus, tutut käytänteet sekä halu ja taito muiden matkimiseen. Omien taitojen sekä kykyjen rajojen tunnistaminen on vielä osittain ymmärtämättä, yhteenotot ympäristön kanssa ovat seurausta tästä, joita usein seuraa epäonnistumisia, joiden seurauksena ilmenee pettymyksiä, turhautumisia ja suuria kiukunpuuskia. (Aro & Laakso, 2011)

Aikuisten ohjeistusten ja tuen kautta kahden vuoden ikäinen lapsi rupeaa kehittämään sisäistä itsesäätelyä ulkoisen itsesäätelyn lisäksi. Ohjeiden ja pyyntöjen mukainen toiminta osoittaa sisäisen kontrollin kehittymistä. (Sainio ym., 2020) Toisena ikävuonna lapsi tiedostaa hallitsemiaan asioita huomattavasti laajemmin ja on tiedostanut useampia käyttäytymismalleja. Tämä voi näyttäytyä tunteiden hallinnan, etenkin kiukun, parantumisenä sekä uhmakkuuden vähentymisenä. (Aro, 2014)

3.3 3–4 v kehitys

Kolme- ja neljävuotiaana lapsen itsesäätelytaidot kehittyvät nopeasti. Lapsi rupeaa ymmärtämään, että muilla on omat ajatukset ja tunteet, jotka eroavat mahdollisesti itsen ajatuksista sekä tunteista. Tätä kutsutaan mielen teoriaksi. Tämä voi olla kehityksestä huolimatta haastavaa ja lapsen toiminta onkin usein vielä itsekeskeistä. Aikuisen tuen tarve on edelleen läsnä lapsen itsesäätelyssä. (Sainio ym., 2020)

Kolmevuotiaana tunteiden säätelyn kehitys on vauhdikasta. Mielen teoria antaa lapselle mahdollisuuden ennakoita muiden toimintaa ja ymmärtää motiiveja toiminnalle. (Aro &

Laakso, 2011) Mielen teorian kehitys on pääpiirteittäin kehittynyt nelivuotiaana, kuitenkin sen kehityksessä voi olla hyppäyksiä tai hetkittäisiä taantumuksia 3-4 -vuotiaana. (Pulkinen ym., 2023)

Taaperoiän jälkeen lapsi sisäistää jo paremmin odotettavia sekä suotavia käyttäytymiskuvioita, jolloin nämä säätelevät lapsen käyttäytymistä enemmän. Aikuisen toistuvan ohjauksen tai valvonnan tarve toiminnan rinnalla vähenee. Lapsi myös käyttää laajemmin kieltä ilmaistakseen ja ohjatakseen ajatuksiaan sekä tulevaa toimintaansa. (Aro, 2014)

4 Yhteys

Kielen kehitys auttaa lasta tunnistamaan ja refleктоimaan omia ajatuksiaan sekä toimintaansa. Ilman kielenkehitystä myös kielellisten sääntöjen sekä ohjeiden muistaminen ja noudattaminen olisi erittäin haastavaa. Kielellisten taitojen kehittyminen sekä sanavaraston laajuus ennustaa yleisen kognitiivisen kehittymistä paremmin itsesäätelytaitojen kehittymistä. (Sainio ym., 2020) Kielen kehityksen tukeminen auttaa ja vahvistaa itsesäätelyn kehittymistä, monipuoliset leikit, lorut, sadut, laulut sekä lapsen kanssa käytävät keskustelut. Sainio ym. (2020) tuo myös esille aikuisen roolin toiminnan, tilanteiden jne. sanoittamisessa. Näiden lisäksi Sainio nostaa lasten keskinäiset kommunikaatiotilanteet sisäisen puheen kehityksen tekijöinä.

Myös Aro ja Laakso (2020) tuovat esille aikuisen roolin toiminnan sanoittamisessa ja tunteiden nimittämisessä, joiden kautta lapsi vähitellen oppii tunnistamaan kyseisiä rooleja itsessään. Lapsen oman toiminnan säätelyn kehityksen suhteen Aro ja Laakso (2020) mainitsevat aikuisen sanallisen toiminnanohjauksen. Nämä kaikki edellyttävät kielen kehittymisen ja ymmärtämisen olevan tietyllä tasolla. Itsesäätelyn kehitys alkaa ennen kielellisen ymmärryksen kehittymistä ja samalla luo myös pohjaa myöhemmälle itsesäätelylle. (Aro & Laakso, 2011)

Loukusa ym. (2020) mainitsee muiden tunteiden sekä mielen sisällön ymmärryksen sekä sen kehittymisen lapsella ja kuinka lapselle tulee jo varhaisessa vaiheessa antaa tukea näiden tulkinnassa, jolloin kyseisissä tilanteissa lapselta vaaditaan kielellistä ymmärtämistä ja ilmaisua. Edellä mainitut asiat taas edistävät lapsen tietoisuutta ja ymmärrystä erilaisten tilanteiden kannalta sopivaan kielen käyttöön (Loukusa ym., 2020) Myös Aro ja Laakso (2020) ilmaisevat kielellisten taitojen kehityksen tukevan tunteiden säätelyä, joka osaltaan selittää tunteiden tunnistamisen sekä säätelyn kehittymistä etenkin kolmen vuoden iässä.

Lapsi havainnoi vielä oman puheen ymmärryksen puuttuessa aikuisen puheen intonaatioita ja kasvonilmeitä, jotta tietää, kuinka tulisi toimia. Kun lapsi ymmärtää enemmän puhetta, oppii hän säatelemään käytöstään ensin lyhyiden pyyntöjen kautta. Kielen kehityksen ja ymmärryksen lisääntymisen myötä lapsi oppii itsesäätelyä edelleen, jolloin aikuiseltakin vaaditaan enemmän ja monipuolisempaa ohjausta. (Pulkkinen ym., 2023)

Varhaiset kielelliset taidot ovat yhteydessä lapsen itsesäätelykykyyn. Lapsen sanaston laajuus vaikuttaa laajuutensa perusteella itsesäätelyyn, mitä laajempi lapsen sanasto on, sen

voimakkaampi vaikutus itsesäätelyyn on. (Vallotton & Ayoub, 2011) Aro ym. (2014) tuovat taaperoiän kielellisten taitojen ja esiopetusiän itsesäätelytaitojen yhteyttä tutkivan tutkimuksensa tuloksissa ilmi, kuinka taaperoikäisellä kielellinen viive ennakoivat heikompia toiminnanohjaus- sekä yleisiä itsesäätelytaitoja, kun niitä verrataan tyypillisen kehityksen käyneeseen lapseen. Tämä kielellinen viive on tutkimuksen mukaan myös yhteydessä myöhempään kielellisiin viiveisiin sekä itsesäätelytaitojen viivästymisiin lapsen ollessa päiväkotikäisessä. Montroy ym. (2016) tutkimus tukee tätä Aron ym. saamaa tulosta. Tutkimuksen tuloksista tulee ilmi, että mahdollisuus varhaisten kielellisten taitojen vaikutus itsesäätelyn kehittymiseen varhaislapsuudessa, etenkin kehityksen ajoittumiseen ja laajuuteen, on olemassa. On myös osoitettu, että aiemmat kielelliset taidot ennakoivat varhaisen itsesäätelyn korkeampia tasoja (Montroy ym., 2016).

Goochin ym. (2016) tutkimuksen tuloksista tulee ilmi, että kielellisen kehityksen vaikeuksien vaikutus toiminnansäätelyn kehitykseen negatiivisesti on epätodennäköinen. Myös vaikutukset toisinpäin, eli toiminnansäätelyn kehitykset haasteiden vaikutukset kielen kehitykseen negatiivisesti, ovat epätodennäköisiä. Jälkimmäinen yhteys on hieman voimakkaampi, muttei silti merkittävä. Kyseiset tulokset eivät sulje Goochin ym. (2016) mukaan etenkään varhaisen kielenkehityksen vaikutusta edistävää varhaiseen, ennen neljättä ikävuotta tapahtuvaan toiminnanohjaukseen. Vastaava toteamus liittyy myös yhteyteen toiseen suuntaan, eli varhaisen toiminnanohjauksen kehittymisen vaikutus kielen kehittymiseen edistävää on mahdollinen. Kolmannen tekijän vaikutuksia kielen ja toiminnanohjauksen välisen yhteyden ei voida sulkea, esimerkiksi geneettiset tekijät voivat vaikuttaa tekijöiden väliseen yhteyteen, vaikka yksistään kielen tai toiminnanohjauksen kehityksissä ei olisi yhteyden merkittävästi vaikuttavia asioita. Tätä kolmatta tekijää ei kuitenkaan kyseisessä tutkimuksessa huomioitu enempää. (Gooch ym., 2016)

Bruce ym. (2023) toteuttivat tutkimuksen, jossa tarkoituksena oli selvittää ovatko toiminnanohjauksen sekä kielellisen sanaston välillä yhteyttä varhaislapsuudessa ja kehityksessä. Tutkimuksessa Bruce ym. tutkivat sanaston ja toiminnanohjauksen yhteyttä eri vaikuttajilla sekä huomioiden ainoastaan sanaston ja toiminnanohjauksen vaikutukset toisiinsa. Tutkimuksen hypoteeseina olivat varhaisen sanaston ennakoivan myöhempää toiminnanohjausta kaikilla mittauskerroilla, sekä varhaisen toiminnanohjauksen ennakoivan myöhempää sanaston kehitystä kaikilla mittauskerroilla. Ensimmäinen hypoteesi sai tutkimuksessa täyden vahvistuksen. Jokaisella mittauskerralla mitattu sanaston laajuus ennusti merkittävästi vastaavaa toiminnanohjauksen kehitystä seuraavassa mittauksessa. Toinen

hypoteesi toteutui vain osittain. Ennustava yhteys toteutui varhaisen toiminnanohjauksen suunnasta sanastoon ainoastaan 2-vuotiaiden osalta. Tämä tarkoittaa 2-vuotiaan toiminnanohjauksen tason ennustavan 3-vuotiaana hallittavaa sanastoa, muiden ikävuosien osalta merkittävää yhteyttä ei löydetty. (Bruce ym., 2023)

5 Pohdinta

Varhaislapsuudessa tapahtuvat kielen sekä itsesäätelyn kehitykset ovat kumpikin laajoja ja moniulotteisia asioita. Aikuisen rooli itsesäätelyn kehityksessä keskittyy pitkälti eri asioiden sanoittamiseen ja sitä kautta säätelyn tukemiseen. Aikuisen kanssa toteutunut vuorovaikutus on myös merkittävä tekijä lapsen kielen kehityksessä. Paavola (2000) toteaa kirjoituksessaan, että lapsen vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen kehityksen kannalta ympäristön lapseen kohdistuva vuorovaikutus on välttämätöntä. Myös itsesäätelyn kehityksessä ympäristön vuorovaikutus on merkittävä tekijä, jotta lapsi oppii ensin säätelämään omaa toimintaansa, aikuisen antaman ulkoisen säätelyn tekijöiden kautta, ja myöhemmin ymmärtämään muiden toimintaa. (Aro & Laakso, 2011)

Koska molemmat käsitellyt tekijät ovat moniulotteisia sekä laajoja, ovat myös niiden väliset yhteydet monenlaisia ja keskittyvät usein yksittäisiin alueisiin toisessa tai molemmissa kehityksissä.

Yksi tällainen yhteys löytyy toiminnansäätelyn ja kielen kehityksen väliltä. Tämän osalta useampi tutkimus on saanut saman linjaisia tuloksia. Esimerkiksi Bruce ym. (2023) saivat selville tutkimuksellaan, että lapsen sanastolla oli läpi varhaislapsuuden ennustava vaikutus seuraavan vuoden toiminnansäätelyn tasoon. Myös Gooch ym. (2016) ovat saaneet vastaavia tuloksia liittyen kielenkehityksen ennakoivaan tasoon tarkasteltaessa toiminnanohjausta. Nämä tulokset osoittavat, kuinka tiiviisti etenkin varhaislapsuudessa kielen kehittyminen, yleisesti tai esim. sanaston laajuuden osalta, vaikuttavat toiminnansäätelyn kehittymiseen. Toiminnansäätelyn tason ennustava yhteys kielen kehitykseen ei ole niin vahva tutkimusten perusteella, se toteutuu vain osittain. Esimerkiksi toiminnanohjauksen tason ennustavuus seuraavan vuoden sanaston laajuuteen toteutuu vain 2-3 ikävuoden sisällä (Bruce ym., 2023). Gooch ym. (2016) totesivat tutkimuksensa tuloksissa, että on olemassa mahdollisuus toiminnanohjauksen olevan edistävästi yhteydessä kielen kehittymiseen ennen neljättä ikävuotta.

Kielen kehitys on tärkeä osa mielen teorian kehityksessä. Mielen teoria kehittyy pääosin 3. ja 4. ikävuoden aikana (Aro & Laakso, 2011; Sainio ym., 2020), jolloin myös lapsen kielen kehitys on yhä edistyneempää ja kielen käyttö monimutkaisempaa (Pihlaja & Viitala, 2018; Siiskonen ym., 2014). Tämä edistynyt kielen kehitys mahdollistaa lapsen ajatusten sanoittamisen paremmin ja kuvailevammin, joka osaltaan auttaa myös ymmärtämään muiden

ajatuksia ja tunteita paremmin (Loukusa ym., 2020). Sainio ym. (2020) korostaa aikuisen säätelyn tuen antamista yhä tässä vaiheessa, sillä vaikka lapsen oma sisäinen säätely on kehittyneempää, on osa säätelyn kokonaisuudesta vielä ulkoista ja riippuvaista aikuisen tuesta ja toiminnan, ajatusten sekä tunteiden sanoittamisesta.

Löydettyjen teosten ja tutkimusten pohjalta voitaisiin todeta, että laajat kehityksen osa-alueet, kuten kielen sekä itsesäätelyn kehitys, ovat yhteydessä toisiinsa monin eri tavoin sekä erilaajuisilla tekijöillä.

Aihetta olisi mahdollista tutkia enemmänkin, esimerkiksi laajentamalla tutkittavia tekijöitä näiden kahden osa-alueen ulkopuolelle, sillä suuri osa saatavilla olevasta teoriakirjallisuudesta liittyen kielen ja itsesäätelyn kehityksen yhteyteen, käsitteli yhteyttä liitettyä johonkin kehityksen haasteeseen tai ulkopuoliseen tekijään. Esimerkiksi Roben ym. (2013) ovat sisällyttäneet tutkimukseensa kielen kehityksen ja säätelymenetelmien lisäksi vihan ilmaisun yhdeksi tutkittavaksi tekijäksi. Kokonaisuudessaan ainoastaan kielen kehityksen sekä itsesäätelyn kehityksen väliseen yhteyteen keskittyviä tutkimuksia tai teoksia oli rajallisesti. Ne käsittelivät usein joitakin osioita toisesta tai molemmista kehityksen alueista.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa käytettiin tekoälyä ainoastaan lähteiden löytämiseen ja hakemiseen. Käytetyt tekoälyavustajat olivat Volterin tekoälyavustaja sekä ChatGPT. Jokainen tulos tarkistettiin ja niiden kautta käytetyt lähteet luettiin alkuperäisiltä sivuilta. Tekoälyä ei käytetty suoraan sisällöntuottamiseen liittyvissä asioissa tai toiminnoissa.

Lähteet

- Aro, T. (2014). Itsesäätely ja tarkkaavaisuus. Teoksessa *Joko se puhuu?: Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. PS-Kustannus.
- Aro, T., & Laakso, M.-L. (2011). *Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (3. painos). Niilo Mäki Instituutti.
- Bruce, M., Savla, J., & Bell, M. A. (2023). From terrible twos to sassy sixes: The development of vocabulary and executive functioning across early childhood. *Developmental Science*, 26(6), e13396. <https://doi.org/10.1111/desc.13396>
- Feldman, H. M. (2019). How Young Children Learn Language and Speech. *Pediatrics In Review*, 40(8), 398–411. <https://doi.org/10.1542/pir.2017-0325>
- Gooch, D., Thompson, P., Nash, H. M., Snowling, M. J., & Hulme, C. (2016). The development of executive function and language skills in the early school years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(2), 180–187. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12458>
- Korpilahti, P., Aaltonen, O., & Laine, M. (2010). *Kieli ja aivot: Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus*. Turku : Turun yliopisto, kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus.
- Kunnari, S., & Savinainen-Makkonen, T. (2004). *Mistä on pienten sanat tehty: Lasten äänteellinen kehitys* (1.). WSOY.
- Likhar, A., Baghel, P., & Patil, M. (2022). Early Childhood Development and Social Determinants. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.29500>
- Loukusa, S., Mäkinen, L., & Kotila, A. (2020). Kielen käyttötaidot. Teoksessa *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (s. 139–160). PS-Kustannus.

- Montroy, J. J., Bowles, R. P., Skibbe, L. E., McClelland, M. M., & Morrison, F. J. (2016). The development of self-regulation across early childhood. *Developmental Psychology*, 52(11), 1744–1762. <https://doi.org/10.1037/dev0000159>
- Niemitalo-Haapala, E., Haapala, S., & Ukkola, S. (2020). *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. PS-Kustannus.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet* (3. muutettu painos). <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Pihlaja, P., & Viitala, R. (2018). *Varhaiserityiskasvatus*. PS-Kustannus.
- Pulkkinen, L., Ahonen, T., & Ruoppila, I. (2023). *Ihmisen psykologinen kehitys* (10. uudistettu). PS-Kustannus.
- Roben, C. K. P., Cole, P. M., & Armstrong, L. M. (2013). Longitudinal Relations Among Language Skills, Anger Expression, and Regulatory Strategies in Early Childhood. *Child Development*, 84(3), 891–905. <https://doi.org/10.1111/cdev.12027>
- Sainio, T., Pajulahti, R., & Sajaniemi, N. (2020). *Näin tuet lapsen itsesäätelyä: Hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. PS-Kustannus.
- Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T., & Ketonen, R. (2014). *Joko se puhuu?: Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (4., uudistettu). PS-Kustannus.
- Vallotton, C., & Ayoub, C. (2011). Use your words: The role of language in the development of toddlers' self-regulation. *Early Childhood Research Quarterly*, 26(2), 169–181. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.09.002>
- Vilkka, H. (2024). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Art House.
- Välimaa, T., & Haapala, S. (2020). Kuuntelutaidot. Teoksessa *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (s. 37–58). PS-Kustannus.

Liitteet

Liite 1. Kielenkehitys varhaislapsuudessa

Ikäjakso	Ymmärtämisen kehitys	Ilmaisun kehitys
0-6kk	<ul style="list-style-type: none"> - hymyily, kun lapselle puhutaan (Feldman, 2019) 	<ul style="list-style-type: none"> - 0-2kk ääntelyn kausi, n. 2-4kk kujerteluvaihe, 4-6kk laajennusvaihe (Korpilahti ym., 2010) - vastasyntyneellä vegetatiiviset ääntelyt, ääntely kehittyy ääniteitä muistuttavaksi seuraavien kuukausien aikana (Siiskonen ym. 2014) - Kujertelu ja nauru 2kk iässä, 4kk iässä äänen ääriominaisuuksien kokeilu (Kunnari & Savinainen-Makkonen, 2004) - Vastasyntyneellä itku, n.3kk itkun erittelyt, kujertelu vastavuoroisesti aikuisen kanssa (Feldman, 2019)
6-12kk	<ul style="list-style-type: none"> - lyhyet kielelliset ilmaiset tutuista asioista ennen vuoden ikää (Pulkkinen ym., 2023) - Oman nimen tunnistaminen, Yksinkertaisten kieltojen ymmärtäminen, rutiinit, kuten heiluttaminen lähtötilanteessa (Feldman, 2019) 	<ul style="list-style-type: none"> - 6-12kk Jokeltelukausi (Korpilahti ym., 2010) - tavun kaltaisia sarjoja, konsonantteja ja vokaaleja (Niemitalo-Haapala ym. 2020) - Eleiden käyttö ilmaisun tukena (Siiskonen ym. 2014) - Jokeltelu (b, d, m -äänteet) Kiinnostavien/haluamiensa asioiden tai toimien osoittaminen (Feldman, 2019)
12-24kk	<ul style="list-style-type: none"> - yksinkertaiset ohjeet eleiden kanssa, ilman eleitä n.15kk 	<ul style="list-style-type: none"> - 12-18/24kk ensisanojen kausi (Korpilahti ym., 2010)

	<p>eteenpäin</p> <p>Ymmärtää lauseita (Feldman, 2019)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sanasto voi vaihdella muutamista sanoista yli 200 sanaan (Siiskonen ym. 2014) - ensimmäiset sanat – yksinkertaiset muodot, myöhemmin kahden sanan lausahduksia, uusien sanojen oppiminen helppoa (Feldman, 2019)
24-36kk	<ul style="list-style-type: none"> - 2-3 osaisten ohjeiden ymmärrys, mitä-kysymysten ymmärtäminen (Feldman, 2019) 	<ul style="list-style-type: none"> - 18/24kk-60kk systemaattisen fonologisen kehityksen kausi (Korpilahti ym., 2010) - useamman sanan lausahduksia, monimutkaisemmat kieliopit alkeellisia (Feldman, 2019)
36-48kk	<ul style="list-style-type: none"> - monikon, omistusmuotojen ymmärrys, kysymykset kuka, miksi, kuinka monta (Feldman, 2019) 	<ul style="list-style-type: none"> - Sanastossa eniten substantiiveja ja verbejä, Preesens- ja imperfekti-aikamuodot, ”omatekoiset” taivutukset ja taivutusmuodot (Siiskonen ym., 2014) - 3-4 yhdistetyn sanan lauseita, konjuktoiden käyttö (ja, mutta) (Feldman, 2019)

Liite 2. Itsesäätelyn kehitys varhaislapsuudessa

Ikäjakso	Itsesäätelyn ilmeneminen	Ulkoinen/sisäinen säätely
0-6kk	<ul style="list-style-type: none"> - Synnynnäinen temperamentti ohjaa käyttäytymistä (Sainio ym., 2020) - Vauva pyrkii rauhoittamaan itseään, sopivan uni-valverytmin hakeminen (Aro & Laakso, 2011) 	<ul style="list-style-type: none"> - Laajasti aikuisen avun varassa (Sainio ym. 2020)
6-12kk	<ul style="list-style-type: none"> - Orastava kyky noudattaa ohjeita, toiminnan lopettaminen/muuttaminen ohjeistuksen pohjalta (Aro & Laakso, 2011) 	<ul style="list-style-type: none"> - Aikuisen ohjeistukset ja sanoittamiset vahvasti tukena (Aro & Laakso, 2011)
12-24kk	<ul style="list-style-type: none"> - Tarkkaavuuden ylläpito ja itsenäisempi käyttäytyminen (Sainio ym. 2020) - Säännönmukaisuus, muiden matkiminen, tutut käytänteet kiinnostavat, Omien taitojen ja kykyjen, sekä niiden rajojen tunnistaminen puutteellista (Aro & Laakso, 2011) 	<ul style="list-style-type: none"> - Pääasiassa ulkoista säätelyä, suuresti perustuvaa aikuisen säätelytukeen (Sainio ym. 2020)
24-36kk	<ul style="list-style-type: none"> - Ohjeiden ja pyyntöjen mukaisesti toimiminen vahvistuu (Sainio ym. 2020) 	<ul style="list-style-type: none"> - Sisäinen säätely kehittyy aikuisen tuen ja ohjeistuksen avulla, sisäinen kontrolli paranee (Sainio, 2020)
36-48kk	<ul style="list-style-type: none"> - Mielen teorian kehittyminen mahdollistaa muiden toiminnan ja ajatusten ymmärtämistä sekä ennakointia (Sainio ym. 2020, Aro & Laakso, 2011) - Mielen teoria pääasiassa kehittynyt nelivuotiaalla, taantumuksia/hyppäyksiä voi ilmetä 3–4-vuotiaana (Pulkkinen ym., 2023) 	<ul style="list-style-type: none"> - Sisäinen säätely laajentunut, kuitenkin tuen tarve aikuisen antamalle säätelylle läsnä (Sainio ym. 2020)